

ACC. N:R. *M. 10593: 1-15.*

Landskap: Öland Upptecknat av: Ragnar Sjöström
Härad: Algutsrum Adress: Vickleby
Socken: Vickleby Berättat av:
Uppteckningsår: 1948 Född år 1893 i Sandby försam.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—♦—

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-15.

LuF 59.

ACC. N:R M. 10593 :/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lagen skriftligen infördes i allmänhet på
Åland under 1820-30-talet. Någon skriftlig
lag finnes säkert ej. Däremot finnes s. k.
gamla mark där byalagens kreatur betar.

Bystämman förekommer ganska allmänt
på Åland. De kallas rustäder eller skuldsam-
tar. Vad det gäller Västbyen har bystämman
upphört, berotande på att ett beslut S. S. R.
Ombyrå förklarar gärdar där. Bystämman
finnes ännu kvar innehållande pepper-
med förordningar och protokoll. ✓

Andra Ålandsbyar finnes säkert de flesta
händelser och skänker kvar ännu?

Många kan anta att olika ekonomiska
föreningar är en fortsättning av de gamla
bystämman, fast de kallas församlingar
något m. m. De bildades i många fall
i början av 1800-talet, sedan den förening

2
1
Gillandes skävt ut att omfatta olika
syflemat. Kalasrole har säkert ej funnits
här men när läsmöte hålles blir det
i regel kalas, tyksom Lennas om att hålla
delamman.

Jordbruksförbättringar började införas under de 20 första åren på 1800-talet
men kan sägas de i samband med att
unga skotskötter kom hit till Åland
De förde med sig plogar och skaffade
sig genom bysköter och snickare till
redskap än åländningarna har haft.
Med Jordbruksproduktionen var säkert
ett byggande omfattning de byar hade
forden år 1897 började många adla
sockerbetor för Lennas till Karphagens
sockerfabrik. Så smärre som blev det änd-
ringar i värfäljden, delningsfrieta

3
började och nya jordbruksredskap kom
till byggden, i form av frädeskarvar och
Åkerbrämsplögar. Vad det gäller förhåll
andet mellan åker och äng så har åkern
 varit det mesta, i Viekleby har det gått
 så långt att ängarna har av naturlskaps
 föreningen blivit fridlysta. Det finnes
 en del små ängar kvar i olika byar
 på Östra Åland är det spärigare som
 dominera storcken varier, men omkring
 en 6. del utgöres av äng på 3/4 del gör-
 dan.

Vad det gäller linäringar så har man
 sägare än tidigare ej funnits i nämnvärd
 grad på Åland. På Östra Åland har det
 sägare än tidigare för många jordbrukare
 varit en linäring. Numera har det upphört
 helt att vara sådant på grund av att

del av yttrefiskare som överlagit den
na mängden. De förbrukande fiskarna
ägnar sig åt jordbruket.

Någon industri har ej funnits i
Vickelby trakten. För 2 år sedan började
ett aktieföretag att bryta flintsten på Vickel-
by och Kleva (Resmo) allvar, dessa flisor
fraktas ned till Mörbylånge där de förädlas
och såndas till olika platser. Bolagets namn
är Marmor & Granit, Kristianstad.

Allt färre övergår från jordbruk till
industri. Det går sin utveckling där, att
jordbruket är säsongbetonat. På sommaren
är det gott om arbete. På vintern
kunde ej arbete uppträffa. Fjädern betar
en försämring av arbetskraft till de mera
stodrigt varande industriarbetare.

Orsaken till emigrationsökningen

folket handlar för rikas i det dåliga till
sländ som den gamla världen befunnit sig
i. Vad det gäller speciellt Olund så lag
faktiskt allt nere förbrukat befunnit
sig i kuppelit liksom Bönderna blev skulda
satta, flertal av dem blev offer för
procentare som funnos i regiet i hvar
socken. Den skuld som bärgades vilde
ingen köpa till gängse priser, här häller
cippåporna. Det samma och missgjord
londen för hans produkt. Det gällde
allt vad han sålde. Bondgårdarna och
backslugarna hade smärre med barn
ingen arbetat, ingen utkomst. Under
sådana förhållanden föddes emigrationer.
Olundningens hade varit något av
vickningens kypna, öfverflyt, lockade.
och så på 70-80-tallet började utvand

6
ringen. Man måste medge att det fanns
ett folkbekantskap på landsbyggen som
inte kunde skriftera i det nya landet.
Amerika fanns tillförläppligt till arbeta fast
hårt och slitande. I brev till hembygg-
den berättades om framgångar och
bättre sociala ställningar, att de fanns
dem som dubbelde inder de skrev all-
rig om. När de varit i Amerika i
cirka 5-15-20 år ställes därdes
hemat. Var det bondskapet. Överlag
gärden var det backslagskapet så
stannade de hemma öfver. Vinsten
för att till vägen på öfver igår.
De följde en stor skara med till
Amerika. Vad det gäller flickorna blev
de ofta gifta med landmän och kom
med som fina fruar till den gamla

7
byggaren. Så förlämnar emigrationen till
omkring 1935. Talar eller tidigare
nu talar ej om Amerika som utvand-
ringsland. Den tycker ha fört en lif-
lig uppgift som bestod i att till Åland
kom mycket pengar. Skulder på gårdar
och stugor kunde betalas och ägarne
kände sig mera säkra på sin gård.

All arvinning skulle ske in natura
upphörde för Landsbyggen, had det gäll-
t. Länderslutar för 13 år sedan. Det
har förekommit i ringa antal de sista åren
för all skulligen till förskinnas. All fröky
skulle tillhandahållas. Livsmedel m.m. har
ej förekommit här.

Under åren 1870 & 80 ständes handels-
boden i Väckaby socken. De första var
V. Olsson, Johan Andersson, Hanne Nilsson.

8

ACC. N:R M. 10593:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man kan väl knappast säga att de
medförde några nya kunskaper, då deras
läsare bestod av, sitt sätt, kaffe myll
samt en del småbarn, som allmogens
ej hade råd att köpa. Detta gäller 1800-talet.
I början av 1900-talet började bygg-
nas stöne och tegelbyggnader på
Vondgården och enstaka bostadslägen-
heter, deras plan var två rum i bade-
rum ändan på huset, på mitten sal och
fröstuga. Ingången till köket skedde
genom såskild kvist, vanligen kallad
kvist. Takläggningen var i regel
spån eller asfaltspån, sällan tegel.
Material till som uppmärksades ofta
endast på framsidan (detta gäller
särskilt Flensås socken).
Gravstenar till ombyggnad var ofta

att de gamla husen ej gick att repara
samt voro små och trånga. Ofta var
det hemvändande svenskt amerikanske
som lät bygga om sina från föräldra-
överlagna hus.

I regel har öfverflyttningarna haft egna
hem, var det gamla landsbyggen. Vid
de industrier som finnes har ledning
en upplägg för lägen i husombyggnadens
nyttan för de där liggande befolk-
ningarna skaffa sig egna hem.

Den äldre möbelslagaren, som
bestod i hemmiska möbler, fick börja
verka på sig i början af 1900-talet.
I samband med framträtt den småländska
möbelindustriutvecklingen, då pinnstolen
och därmed jämförbara möbler gjorde
sig segertåg i de åländska hemmen.

de gamla solida möblerna i form af sned-
klapphyll, kistor, skåp, m. m. skattade af för-
gångsliden. Angående förändringar af
heminredningen kan sägas att Capitel
har länge använt sedan 70 & 80-talet
Salen det stora rummet var ofta pappseri
och ofta eller limfärgsskubbel. Gått och
även på väggar förekom ofta blomdeko-
rationer, ofta i guldskinnstift. När
järnspeisen kom, kan ej anges bestämt
men borde sammanfalla med dens till-
komststund. I fråga om mat och
dryck började man en förändring i början
af 1900-talet den är ständigt på fram-
marsch, om tales kan sägas att de i
viss mån följa gamla traditioner med
ägnad af mat och dryck. Förfarande
är det lunds ständipersoner som gör förel.

11
till Cordel. Andra dagen gjordes bryns
utsläpp på bates. Denne tradition är
ansågligen mycket gammal.

De vägar som finnes inom socknen
äro av gammalt datum. År 1862 skedde en
vägdelning. Våre lantbrukare fick sin vägstycke
och alla iordning. Sedan öfverlämnades
det hela till länstaten för de väghållningskost-
erna. Sockenpumparna tog de lilla
vägstyckena, om de hade öfver, fingo
dessa vägstycken långt bort och ofta stä-
m. all underhåll. All skiva av vägnas
historia skulle väl bli för lång. I slutet
av 1800-talet kom d. s. k. skäningsvagnen
till. Bland förut användes liggfridvagnen
de omgjordes till vägnar. av skäningsvagnen
har det gällat alltså vägnar så som skän-
vagnen och alltså vägnar. Så skäningsvagnen

kom flakvagnen.

När skytteföreningen började bildas omkring 1900 året gav detta uppståndelse till nya nyheter för landsbyggsden. Det blev väl berömda fester med messingorkester dans och framförallt försterländska tår. På 1930-talet och före började kulturella och politiska föreningar att sin verksamhet och då blev det mera förhållande för landsbyggsdens folk.

För var det mycket vanligt att det var två eller tre familjer om en tidning. nu har varje familj flera tidningar, vad det gäller bok. Än så fanns det knappast några böcker, det som fanns var bilder och religiösa litteratur. Numera kan många hem sluta med ganska välutrustade bokhyllor. Om man skall draga paralleller mellan läsning och muntligt berättande. så var det väl alla

att det lures mindre och berättas mera.

Några nämnda förändringar inom ungdomslivet kan knappast märkas olika sociala verksamhetsgrupper. Blandas också med barn- och det tyckes vara en gammal regel.

Att det skett förändringar inom folkskoleväsendet är givet. Red det gäller Viskleby så var det den första skolan som införde 8-de skolåret i Sverige. Öngdom läser sig gärna till högre skolor till folkskolor och till manuskript.

En ny tid måste märkas i kyrkligt hänseende. Förn voro kyrkorna fullsatta med åhörare, men på Gården av 1944 blev det en avmätning i kyrkbesökerna, dock fannas vissa tecken på en tilltagande kyrksamhet.

Förn var det vanligt att folk höll sig hem om på söndagarna, efter kyrkbesök skulle

allt ena långt och stilla, efter kyrkberäk
i mulet abbs ej så noga på denna sed.

Kusförhören är i regel en stalesdikförättning
t. g. på sin lida och något bibelstudie och de
närmaste lyndes på kaffe och på många
ställen blir det en återupprepning av forna
tidens läsmåttkrets och begravnings-
der är av enklare slag än för i tiden.

Som Väckelseföreläsning har ej
förmitt någon väckelsevård. På 1870
tals förekom det att kyrkofolket efter
gudsfrändens ståt stannade i den s. k.
kyrkhusen på sommardag där sjöngs
väckelsevisor, förmodligen (Shakeys
sänger) bibeln lästes, det var en form
av högtidlig väckelse.

Glatt är att de förhållningar som
kommit till stånd för landsbyggsfolket

att det ha haft samfund med högre-
punkten. Den första högrepunkten kom
i form av första världskriget, då det kunde
framkallas en god ekonomisk konjunktur.

Före första världskriget stod landsbyggdens
ekonomiska tillstånd under senaste kriget
blev det åter uppstigning, dock bör märkas att
även landsbyggdens fackliga organisationer
haft en viss uppseende att göra.

Att det skulle ha varit särskilt goda
år 1856-70 är väl knappast tänkbart med
den tidens jordbruksskötsel. Ved skörd behöfves
är det det möjligt ifråga om höströsk
vilket någon gång hade förtullningar, att ha
en bra. År 1868 fanns ej något till i skog
en att ungdomen kunde blida omjälning
det hade fröken. Fågeln blev ju och
nöddiden för folk och djur.